

فصل هفتم؛ نظریات و موضوعات جدید خط‌مشی گذاری

چارچوب ائتلاف مدافع

مدل ائتلاف مدافع امکان مطالعه رفتار بازیگرانی را که ممکن است به صورت مستقیم یا غیر مستقیم در فرآیند خط‌مشی گذاری نقش‌آفرینی کنند، فراهم می‌آورد. تفکر حاکم بر این مدل آن است که ائتلاف مدافعی صرف نظر از موقعیت رسمی خود می‌تواند بالقوه‌گی تأثیرگذاری بر آنچه اساس و پایه خط‌مشی‌ها را تشکیل می‌دهد، داشته باشد.

این چارچوب توسط ساباتیو و جنکینز اسمیت (۱۹۹۳م) و با هدف درک روند تغییرات در فرآیند خط‌مشی‌گذاری مطرح شده است. از نظر این دو فرایندهای سیاسی از زوایای گوناگونی تحت تأثیر قرار می‌گیرند. این زوایا شامل نه تنها دولت مرکزی بلکه دولت‌های محلی نیز می‌شود. این گروه‌ها خرده سیستم خوانده می‌شوند. منظور از خرده سیستم در اینجا گروه یا گروه‌هایی است که برای حل مسائل اجتماعی گرد هم می‌آیند.

آنچه ساباتیو و اسمیت بیان می‌کنند این است که ائتلاف‌های مدافع ممکن است بر فرایند خط‌مشی‌گذاری تأثیر بگذارند یا نگذارند اما کاری که این چارچوب انجام می‌دهد بیان چرایی عدم تأثیرگذاری برخی از این ائتلاف‌ها است.

این سیستم فرض میکند که خط‌مشی‌گذاران همواره سعی دارند تا قبل از رقبا باورها و ارزش‌های خود را به مجموعه خط‌مشی‌های واقعی برای جامعه تبدیل کرده و آنها را به صورت قانون درآورند. در نتیجه این خط‌مشی‌گذاران به منظور موفقیت در این کار و همچنین ترس از موفقیت رقبا همواره به دنبال هم‌پیمانی با تفکرات مشابه خود هستند تا با به اشتراک گذاری منابع با این شرکاء از قدرت بیشتری برخوردار شوند.

ائتلاف مدافع بهترین ابزارها را برای یکپارچه کردن رفتار صدها سازمان و فرد که در یک خرده سیستم مشغول فعالیت هستند، فراهم می‌آورد. معمولاً در هر زیرسیستم خط‌مشی‌گذاری بین ۳ تا ۵ ائتلاف مدافع وجود دارد

نظریه تعادل گسسته (نقطه‌ای)

این نظریه توسط بوم گارتنر و جونز (۱۹۹۳) مطرح شده است و بر دو واقعیت در جریان خط مشی گذاری متمرکز است؛ دوره‌هایی بلندمدت از سکون و تعادل در خط مشی‌گذاری و دوره‌هایی از تغییر خط‌مشی‌ها در مقیاس وسیع.

از منظر این نظریه در طول دوره‌های ثبات توافق زیادی بر سر اینکه مسائل چگونه تعریف می‌شوند وجود دارد، اما در برخی از دوره‌ها موضوعاتی بروز پیدا می‌کنند که تغییراتی را در خط‌مشی‌ها و چینش نهادین آنها به وجود می‌آورند و بنیان‌هایی را برای دوره‌ای جدید از ثبات فراهم می‌سازند.

بر اساس این نظریه در نظام سیاسی پردازش مسائل به دو گونه موازی و سریالی انجام می‌شود که بین این دو نوع پردازش تمایز وجود دارد. نظریه تعادل گسسته توضیح می‌دهد که سیستم‌های سیاسی مانند انسان‌ها نمی‌توانند همه مسائلی را که با آن روبه‌رو هستند را به طور همزمان مورد پردازش قرار دهند. در نتیجه نظام سیاسی درگیر پردازش موازی برخی از انواع خرده سیستم‌های سیاسی می‌شود. هنگامی که نظام سیاسی به طور استثناء با یک مسئله مواجه شود، مانند تخریب تصویر خط‌مشی‌های موجود در جامعه و خروج از تعادل، سیستم از حالت پردازش موازی به سمت پردازش سریالی تغییر حالت می‌دهد. یعنی کل نظام سیاسی به بررسی مسائل یکی پس از دیگری و به صورت دنبال هم می‌پردازد و از این طریق هزینه‌های نظام سیاسی برای پردازش آن پدیده کاهش پیدا می‌کند.

نظریه اشاعه خط‌مشی

این نظریه در پاسخ به این سؤال مطرح شد که چه چیزی باعث اتخاذ یک خط‌مشی یا برنامه جدید توسط دولت می‌شود.

شکل‌گیری خط‌مشی به دو دسته عامل بستگی دارد؛

- عوامل داخلی؛ سیاسی، اقتصادی، اجتماعی
- عوامل نفوذ منطقه‌ای؛ در صورتی که دولت‌های همسایه خط‌مشی‌ای را اتخاذ کرده باشند، احتمال اتخاذ آن توسط دولت دیگر بیشتر است.

اشاعه خط‌مشی به ۴ طریق انجام می‌شود؛

۱. یادگیری؛ دولت‌ها می‌توانند با مشاهده تدابیر دیگر دولت‌ها در اتخاذ خط‌مشی از تجارب آنها یاد بگیرند.

۲. رقابت اقله صادی؛ احتمال اتخاذ یک خطه شی با م شاهدده هزینه‌های اقله صادی نا شی از اجرای آن بیشتر می شود.

۳. تقلید؛ اگر بزرگترین دولت هم سایه (شهر بزرگ هم سایه) خطه شی خا صی را اتخاذ کرد، احتمال اینکه دولت‌های کوچکتر از آن تقلید کنند، وجود دارد.

۴. اجبار یا تحمیل؛ اشاعه و توسعه خطه شی از طریق اجبار و زورگویی یک دولت صورت پذیرد. مثلاً انقلاب سفید و

تست؛ اگر بزرگترین دولت هم سایه خطه شی خا صی را اتخاذ کرد و دولت‌های کوچکتر دنباله‌رو آن شوند، کدام روش اشاعه خطه شی صورت می گیرد؛

(۱) یادگیری

(۲) رقابت اقتصادی

(۳) تقلید

(۴) اجبار یا تحمیل

نکته؛ تفاوت یادگیری و تقلید؛ این است که در یادگیری تمرکز بر عمل است، اما در تقلید تمرکز بر بازیگر است.

نکته؛ اگر از مدل نوآوری سؤال مطرح شد، منظور همان اشاعه خطه شی است. مدل نوآوری خطه شی فرآیند انتخاب برنامه‌های جدید از سوی دولت‌ها را تبیین می‌کند. خطه شی یکی از مهم‌ترین نوآوری‌هایی می‌باشد که اشاعه می‌یابد.

نوآوری؛

۱. درون حکومت؛ فشار برای خطه شی جدید در دستگاه دولت یا قوه مقننه

۲. خارج از حکومت؛ نوآوری در خطه شی سایر دولت‌ها.

نظریه ساخت اجتماعی واقعیت

این نظریه ریشه در جامعه‌شناسی دارد.

آنها بر این عقیده بودند که جهان اجتماعی تجلی تفاسیر واقعی است که در اطراف ما رخ داده است و به صورت بین‌الذهانی شکل می‌گیرد و هنگامی که واقعیت شکل گرفت حالت عینی به خود می‌گیرد. هیچ فردی به تنهایی با جهان مواجه نمی‌شود. ماهیت شناخت یک فرآیند همکاری گروهی است که در آن هر کس بر اساس نگاه مشترک بدست می‌آورد.

طرح خط‌مشی

طرح خط‌مشی پیام‌ها را به صورت ضمنی ارسال می‌کند. گروه‌های هدف در می‌یابند که آیا مشارکت در اجرای آن خط‌مشی به نفع‌شان خواهد بود یا برایشان هزینه‌هایی در بر دارد.

طرح خط‌مشی شامل؛

۱. تعریف مسأله و اهدافی که باید تعقیب شود.

۲. منافع و هزینه‌هایی که باید توزیع شود.

۳. گروه‌های هدف یا مخاطبان خط‌مشی

۴. قوانین و دستورالعمل‌ها

۵. ابزارهای تشویقی و تنبیهی

۶. ساختار اجرا

۷. خرده‌مایه منطقی و پیش‌فرض‌های علی

۸. ساخت‌های اجتماعی

گروه‌های هدف و مخاطبان خط‌مشی

گروه‌های هدف یا جمعیت هدف اشاره به افرادی دارد که تحت تأثیر خط‌مشی خاصی قرار می‌گیرند. این تأثیر می‌تواند به صورت منافع گوناگون (+) یا انواع هزینه‌ها (-) باشد.

گروه‌های هدف بر اساس دو معیار ساخت اجتماعی (تصویر ذهنی) و میزان قدرت به ۴ دسته تقسیم می‌شوند:

تصویر اجتماعی			
مثبت	منفی		میزان قدرت
سزاوارها؛ عالمان، تجّار، مالکان، ارتش، کسب و کارها	طلبکارها؛ اتحادیه‌ها، آلوده‌کنندگان محیط‌زیست، تولیدکنندگان سلاح	بالا	
متکی‌ها؛ مادران، کودکان، فقرا، معلولان، دانشجویان	منحرف‌ها؛ مجرمان، معتادان، تبهکاران، قاچاقچیان	کم	

تست؛ معتادان و عالمان به ترتیب جزء کدام یک از مخاطبان خط‌مشی هستند؟

(۱) منحرف‌ها - سزاوارها

(۲) متکی‌ها - طلبکارها

(۳) سزاوارها - متکی‌ها

(۴) طلبکارها - منحرف‌ها

چارچوب تحلیل و توسعه نهادی

- + این چارچوب نوعی نظریه سیاسی است که مبتنی بر مفهوم نهاد است.
- + تأکید بر نقش نهاد و التزام حکومت به نهادسازی در راستای اعمال حکمرانی تأکید دارد.
- + تأکید بر فضایی تحت عنوان "عرصه کنش/اقدام" دارد.
- + ریشه در ادبیات انتخاب عقلایی نهادی است.

بازخورد خطمشی (Policy Feedback)

چگونه خطمشی‌ها پس از آنکه ایجاد شدند، شکل مجدد به سیاست می‌دهند و این تحولات به نوبه خود چطور ممکن است بر خطمشی گذاری بعد اثر بگذارند.

کارآفرینان خطمشی

- + از نیروهای مؤثر در تغییر خطمشی‌ها و تغییر در ساخت‌های اجتماعی ارزش‌ها هستند.
- + کارآفرینان دستیابی به توافق آراء یا اجماع نظرات یا همسوسازی معانی در شبکه‌های اجتماعی و خرده فرهنگ‌ها را تسهیل می‌کنند.
- + این افراد تلاش می‌کنند تا از منابعشان (زمان، انرژی و پول) برای ارتقای موقعیت خود استفاده کنند.
- + یک مسأله را در دستور کار قرار می‌دهند.

پدیده‌ی مشابهت خطمشی عمومی میان کشورهای جهان

علت شباهت خط‌مشی‌های جهان مانند خصوصی‌سازی، صنعتی‌شدن، برون‌سپاری، کوچک‌سازی دولت، دولت الکترونیک، کنترل جمعیت، رفع تبعیض از زنان، توسعه اقتصادی، استانداردهای ایزو و چیست؟ پیشرفت‌های فناوری اطلاعات، نهادهای بین‌المللی، شرکت‌های جهانی و همه عوامل بالا منجر به شکل‌گیری بحث مطالعات تقلید در خط‌مشی‌گذاری عمومی شدند.

• درس آموزی

آموختن برنامه‌ای برای عمل توصیفی تفصیلی و علی - معلولی از مجموعه‌ای از اقدامات مبتنی بر برنامه یا برنامه‌هایی که در کشور دیگری پذیرفته شده است. جستجو میان ملل دیگر به منظور یافتن راهی برای بهبود خط‌مشی‌های عمومی، ایده‌ای است که به قرن‌ها قبل باز می‌گردد. در جهان معاصر نیز در همه جوامع خط‌مشی‌گذاران همیشه به درس‌هایی که از تجربه سایر کشورها آموخته‌اند، استناد می‌کنند. به خصوص در جهان سوم، دولت‌های بسیاری هستند که مشتاقند از خط-مشی‌های دیگران یاد بگیرند. پرسش اصلی مباحث درس آموزی این است که تحت چه شرایطی و تا چه مقدار می‌توان یک برنامه-ای را که در یک جغرافیا اثربخش است به جغرافیای دیگری منتقل کرد. طبق این تعریف محرک جستجو در کشورهای دیگر نارضایتی از وضع موجود است. خلایی که درس آموزی قصد پر کردن آن را دارد این است که عالمان علوم اجتماعی اغلب بر چگونگی یادگیری خط‌مشی‌گذاران تمرکز می‌کنند. وقتی نارضایتی از برنامه‌های فعلی اوج می‌گیرد، خط‌مشی‌گذاران تلاش می‌کنند در کمترین فرصت برنامه‌های قابل کپی و قابل پیاده‌سازی را از کشورهای دیگر پیدا کنند. درس آموزی نمی‌تواند به لحاظ سیاسی خنثی باشد؛ زیرا هر برنامه‌ای دارای پیش‌فرض‌های ارزشی است و سیاست نیز درباره ارزش‌ها و اهداف متعارض است.

فرآیند درس آموزی شامل ۴ مرحله است :

(۱) جستجوی تجربیات برنامه‌ای در جغرافیای دیگر که به نظر می‌رسد، رضایت بخش باشند.

(۲) انتزاع مدلی علی - معلولی از آنچه مشاهده می‌شود.

- ۳) خلق یک درس یا به عبارت دیگر برنامه‌ای جدید برای عمل
- ۴) یک ارزیابی آینده نگرانه که مبتنی بر شواهد تجربی جاهای دیگر مشخص سازد که در صورت اتخاذ این برنامه، چه پیامدهایی در اینجا حاصل خواهد شد.

روش‌های مختلف درس آموزی

کپی کردن؛ برنامه‌ای که در حال حاضر در یک حوزه جغرافیای قانونی دیگری در حال اعمال است، به صورت تقریباً دست نخورده به تصویب رسانده شود.

اقتباس؛ برنامه‌ای که در حال حاضر در یک حوزه جغرافیای قانونی دیگری در حال اعمال است، با تفاوت‌های زمینه‌ای و محیطی سازگار شود.

ایجاد یک برنامه پیوندی؛ عناصر برنامه‌های دو جغرافیای مختلف با هم ترکیب شود.

تلفیق؛ عناصر مشابه از برنامه‌های تعدادی از جغرافیاهای مختلف با هم ترکیب شده و برنامه جدیدی را خلق کنند.

الهام گرفتن؛ از برنامه‌های جغرافیاهای دیگر به عنوان ابزاری فکری استفاده شود تا برنامه جدیدی تدوین شود.

• همگرایی

تمایل جوامع به شبیه‌تر شدن و ایجاد مشابهت‌هایی در اهداف، محتوا، ابزارها، پیامدها اثرات و ره آوردها یا سبک خط مشی.

همگرایی در معنای کلان خود - یعنی «همگرایی اجتماعی» - جایگاهی محوری در بسیاری از حیطه‌های علوم سیاسی دارد، اما همگرایی خط مشی که به سطح تحلیل پایین‌تر و دقیق‌تری از همگرایی اجتماعی می‌پردازد با ظهور زیر حوزه خط مشی عمومی تطبیقی شکل گرفته است.

نظریه‌پردازان همگرایی خط‌مشی سعی دارند پذیرش خط‌مشی‌های مشابه را به صرف شبیه‌تر شدن آنها تقلیل دهند.

در ادبیات خط‌مشی عمومی تطبیقی همگرایی خط‌مشی دارای ۵ معنای زیر است؛

۱. گاهی همگرایی خط‌مشی حاکی از همگرایی اهداف خط‌مشی است، یعنی به هم نزدیک شدن نیت‌ها برای پرداختن به مسائل مشترک خط‌مشی.

۲. گاهی همگرایی خط مشی به محتوای خط مشی بر می‌گردد. محتوای خط مشی به عنوان تجلیات صوری تر و شکلی تر خط مشی حکومت - مصوبات قوانین اداری، مقررات احکام دادگاه ها و ... - تعریف می‌شود.

۳. گاهی همگرایی در ابزارهای خط مشی وجود دارد. منظور از ابزارهای خط‌مشی ابزارهای نهادی موجود برای سر و سامان دادن به خط مشی اعم از ابزارهای تنظیمی، اداری یا قضائی است.

۴. گاهی همگرایی در پیامدها، اثرات یا ره‌آورد‌های خط مشی رخ می‌دهد که همان نتایج (مثبت یا منفی اثربخش یا غیر اثربخش) اجرای خط مشی می‌باشند.

۵. گاهی همگرایی در سبک خط‌مشی وجود دارد. منظور از سبک خط مشی، یک مفهوم پر طول و تفصیل‌تری است که حاکی از فرآیند فرموله شدن خط‌مشی‌ها است؛ نظیر حاصل اجماع یا حاصل ستیزه بودن خط مشی جزئی - تدریجی یا عقلایی بودن فرآیند خط مشی از پیش طراحی شده یا واکنشی مبتنی بر صنف‌گرایی یا مبتنی بر کثرت‌گرایی بودن فرآیند خط‌مشی.

✓ مباحث همگرایی خط‌مشی به ترتیب شامل؛

۱. مباحث صنعتی شدن

۲. مباحث جهانی شدن

۳. مباحث اروپایی‌سازی (سطح بین‌المللی، تفاوت‌های زیاد فرهنگی)

• انتقال

فرآیندی که توسط آن دانشی درباره خط‌مشی‌ها در یک حکومت در ایجاد خط‌مشی‌ها در یک حکومت دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

انتقال خط‌مشی فرآیندی است که توسط آن دانشی درباره خط‌مشی‌ها، آرایش‌های اداری، نهادها و ایده‌ها در یک مجموعه سیاسی (در گذشته یا حال) در ایجاد خط‌مشی‌ها، آرایش‌های اداری، نهادها و ایده‌ها در یک مجموعه سیاسی دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

امروزه سازمان‌های حکمرانی بین‌الملل نظیر سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، صندوق بین‌المللی پول، سازمان ملل و آژانس‌های گوناگون آن، نقشی بسیار اساسی و روزافزون در انتشار ایده‌ها، برنامه‌ها و نهادها در سرتاسر جهان دارند. آنها به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم بر خط‌مشی‌گذاران اثر گذارند. مستقیم از طریق خط‌مشی‌ها و شرایط وام‌دهی و غیرمستقیم از طریق اطلاعات و خط‌مشی‌هایی که در کنفرانس‌ها و سازمان‌های غیر حکومتی بین‌المللی نیز گزارش‌های خود انتشار می‌دهند. دولوپیتز و مارش به عوامل سه‌گانه مؤثر بر شکست خط‌مشی می‌پردازند.

انتقال فاقد اطلاعات کافی؛ اولاً کشور قرض گیرنده ممکن است در خصوص خط مشی/نهاد و چگونگی عملیات آن در کشوری که از آن قرض گرفته می‌شود، اطلاعات کافی نداشته باشد؛ فرآیندی که به آن «انتقال فاقد اطلاعات کافی» گفته می‌شود.

انتقال ناقص؛ ثانیاً ممکن است اگر چه انتقال روی داده باشد، اما تعدادی از عناصر مهمی که باعث موفقیت خط مشی یا ساختار نهادی در کشور مبدأ می‌شده است منتقل نشده باشد، که ما به آن انتقال ناقص گفته می‌شود.

انتقال نامناسب؛ ثالثاً ممکن است به تفاوت‌های بسترهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ایدئولوژیک دو کشور مبدأ و مقصد توجه کافی نشده باشد؛ که به آن انتقال نامناسب گفته می‌شود.

تست؛ در صورتی که سازمان توسعه و همکاری اقتصادی از وزارتخانه‌های ایران بخواهد آرایش نهادی و اداری را تغییر دهد، کدام شیوه تقلید محقق می‌شود؛

(۱) تقلید به مثابه همگرایی خط‌مشی

(۲) تقلید به مثابه درس‌آموزی

(۳) تقلید به مثابه انتقال خط‌مشی

(۴) تقلید به مثابه هم‌ریختی نهادی

تست؛ در صورتی که یک خط‌مشی از یک کشور به کشور دیگر انتقال یابد، اما تعدادی عوامل اصلی منتقل نشده باشد، کدام نوع شکست در انتقال رخ داده است؛

(۱) انتقال نامرتب

(۲) انتقال نامناسب

(۳) انتقال ناقص

(۴) انتقال فاقد اطلاعات کافی

• اشاعه

+ فرآیندی ارتباطی که به واسطه آن خط مشی از طریق مجاری خاصی طی یک دوره زمانی در میان کشورهای مختلف رواج می‌یابد. اشاعه نوع خاصی از ارتباطات است که در آن پیامهای مورد نظر خط-مشی‌های نو می‌باشند.

- + بر این اساس ۴ عنصر کلیدی در فرآیند اشاعه وجود دارد؛ خود نوآوری، مجرای ارتباطی، زمان و نظام اجتماعی.
- + راجرز فرآیند اشاعه را به مثابه شکلی از تغییر اجتماعی تعریف می‌کند که مبتنی بر ارتباطات، ایده‌ها و اطلاعات است.
- + نوآوری در اندیشه، کردار یا هر چیزی است که فرد یا واحد اقتباس‌کننده آن را نو می‌داند.

• هم‌ریختی نهادی

- فرآیندی بازدارنده و ناچارکننده که یک کشور را در عرصه بین‌الملل مجبور می‌کند تا شبیه سایر هم‌ریختی کشورهای شود که با همان مجموعه از شرایط بین‌المللی مواجه هستند.
- بازیگران عقلایی در زمانی که در حال تلاش برای تغییر سازمان‌های خود هستند، آنها را بیشتر و بیشتر شبیه همدیگر می‌کنند.
- هم‌ریختی عبارت است از فرآیندی بازدارنده و ناچارکننده که یک واحد را در یک جمعیت مجبور می‌کند تا شبیه سایر واحدهایی شود که با همان مجموعه از شرایط محیطی مواجه‌اند.
- دی‌مجیو و پاول سه نوع ساز و کار به وجود آورنده هم‌ریختی نهادی را شناسایی کردند؛
- (۱) هم‌ریختی اجباری که ریشه در نفوذ سیاسی و مسئله مشروعیت دارد.
 - (۲) هم‌ریختی هنجاری که مربوط به حرفه‌ای‌گرایی می‌شود.
 - (۳) هم‌ریختی تقلیدی که حاصل از واکنش‌های استاندارد به عدم اطمینان است. در ادبیات خط‌مشی بیشتر هم‌ریختی تقلیدی مورد توجه قرار گرفته است و اصطلاح "ادا درآوردن" را برای اشاره به آن استفاده کرده‌اند.

هم‌ریختی تقلیدی	هم‌ریختی هنجاری	هم‌ریختی اجباری	
عدم اطمینان	وظیفه؛ تعهد	وابستگی	دلایل شبیه‌شدن
بدیهی فرض کردن؛ فهم مشترک	تعهد اجتماعی	مصلحت	مبنای پیروی
قابلیت رؤیت نوآوری؛ منطق‌های اقدام یکسان	حرفه‌گرایی، مجوزها، گواهینامه‌ها	قوانین، مقررات، مجازات‌ها	نشانه‌ها و وقایع
پشتیبانی فرهنگی	اخلاقی	قانونی	مبنای اجتماعی

مثال	کنترل آلودگی؛ مقررات دانشکده	استانداردهای حسابداری؛ آموزش‌های مشاوره‌ای	مهندسی مجدد؛ تراز یابی
------	---------------------------------	---	------------------------

تست؛ کدام نوع هم‌ریختی به ترتیب به مشروعیت و حرفه‌گرایی مربوط می‌شود؛

(۱) هنجاری - تقلیدی

(۲) تقلیدی - اجباری

(۳) اجباری - تقلیدی

(۴) اجباری - هنجاری

• یادگیری

یادگیری فرآیندها توسط کارگزاران حکومتی که منجر به تغییرات سازمانی می‌شود؛ یادگیری ابزارهای خط مشی توسط شبکه‌های خط مشی که منجر به تغییر برنامه‌ها می‌شود یادگیری ایده‌ها توسط محافل خط مشی که منجر به تغییر پارادایم می‌شود.

در یادگیری خط‌مشی ۳ مفهوم وجود دارد؛

(۱) فاعل یادگیری؛ چه کسی یاد می‌گیرد؟

(۲) مفعول یادگیری؛ چه چیزی یاد می‌گیرند؟

(۳) نتایج یادگیری؛ اثرات یادگیری بر خط‌مشی متعاقب چیست؟

گونه یادگیری	چه کسی یاد می‌گیرد؟	چه چیزی یاد می‌گیرد؟	با چه اثری؟
یادگیری حکومت	کارگزاران حکومت	مرتبط با فرآیند	تغییر سازمانی
درس‌آموزی	شبکه‌های خط‌مشی	ابزارها	تغییر برنامه
یادگیری اجتماعی	محافل خط‌مشی	ایده‌ها	تغییر پارادایم

تست؛ در شیوه یادگیری حکومت چه کسانی، چه چیزی یاد می‌گیرند؟

(۱) کارگزاران حکومت - فرآیند

(۲) کارگزاران حکومت - پارادایم

(۳) شبکه‌های خط‌مشی - ابزار

(۴) محافل خط‌مشی - ایده

نکته؛ هر یک از حوزه‌ها جنبه‌هایی از تقلیدپذیری را نادیده می‌گیرند؛ برای مثال اشاعه هیچ توجهی به تقلیدکنندگان و تقلیدشوندگان ندارد، درس آموزی فرآیندهای غیررسمی را نادیده می‌گیرد، هم‌ریختی نهادی بسیار جبری و حتمی به تقلید می‌نگرد. به نظر می‌رسد برای دستیابی به یک نظریه نسبتاً جامع در خصوص تقلیدپذیری لازم باشد با گرد هم آوردن قوت‌ها، از ضعف‌های احتمالی احتراز کرد.

خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر شواهد

به طور کلی استفاده از شواهد و مدارک برای استفاده در تدوین خط‌مشی ایده‌ای قدیمی و مسبوق به سابقه است، اما امروزه با توجه به تأکید بیش از اندازه خط‌مشی‌گذاران بر استفاده از شواهد و مدارک این شیوه نوین خط‌مشی‌گذاری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است.

خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر شواهد به عنوان رویکردی که کمک می‌کند تا تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد خط‌مشی‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌ها با قرار دادن بهترین شواهد و مدارک موجود از پژوهش‌ها در قلب تدوین و اجرای خط‌مشی اتخاذ شود، تعریف می‌شود.

این رویکرد در مقابل رویکرد خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر نظرات و افکار (خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر عقیده) قرار می‌گیرد که اغلب این نظرات و عقاید ناشی از سر دیدگاه‌های آزمون نشده افراد یا گروه‌هاست و یا ممکن است الهام گرفته از نگاه شدایدنولوژیک، تعصبات و یا حدس و گمان باشد.

انواع شواهد از دیدگاه دیویس

- پژوهش‌های نظام‌مند
- مطالعات تکی
- مطالعات آزمایشی

- نظرات کارشناسان
- شواهد اینترنتی

انواع شواهد پژوهشی؛

- شواهد اجرایی
- شواهد تحلیل توصیفی
- شواهد نگرشی
- مدل‌های آماری
- مدارک اقتصادی و اقتصادسنجی
- شواهد اخلاقی

ویژگی‌های شواهد مفید؛

اعتبار - عملی بودن - عینیت، کیفیت، صحت - مرتبط بودن (نافعیت)
 نکته؛ هر چقدر فشار زمان بیشتر می‌شود، باید خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر شواهد باشد تا خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر عقیده.

گفتمان خط‌مشی

+ گفتمان خط‌مشی بحث و تبادل نظر بین افراد و ذینفعان مختلف در خصوص یک مسئله عمومی است. ممکن است این مسئله در بین گروه‌های ذی‌نفع مختلف مورد توجه باشد و اجماع گروهی در مورد آن وجود نداشته باشد.

+ در واقع فرض اساسی گفتمان خط‌مشی این است که در موقعیت‌های مختلف افراد و گروه‌ها در مورد یک پدیده دیدگاه‌های مختلفی دارند. به عنوان مثال یک فرد در صنعت بیمه‌های درمانی ممکن است

نسبت به یک مصرف کننده خدمات بیمه‌ای دیدگاه‌های متفاوت‌تری داشته باشد یا یک کارگر مرد نیازهای بهداشتی متفاوت‌تری نسبت به یک کارگر زن داشته باشد.

+ به عبارت دیگر گفتمان خط مشی ابزاری است که از طریق آن می‌توان مسئله عمومی موجود را از دیدگاه‌های مختلف نگاه کرد. این گفتمان از طریق وجود دانش‌های مختلف در بین ذینفعان و افراد مختلف از لحاظ دانشی تقویت می‌شود و به یک شناخت بهتر برای اصلاح و بهبود امور منجر می‌شود.

+ هیچ مدل استاندارد برای ساخت یک گفتمان خط مشی وجود ندارد. برخی از این گفتمان‌ها بسته هستند یعنی صرفاً عده محدودی از ذینفعان و گروه‌های مربوط به آن دعوت می‌شوند. برخی دیگر از گفتمان‌ها ممکن است بسیار بزرگ با تعداد افراد شرکت کننده زیاد شکل بگیرد.

+ وقتی این اهداف در جامعه گفتمانی موجود مورد بحث قرار می‌گیرد، در زمان اجرای اهداف با واکنش‌هایی از قبیل "هیچ بودجه‌ای برای انجام آن نداریم" و یا "این مخالف قانون است" مواجه نمی‌شوند.

انسجام خط‌مشی (Policy Solidarity)

انسجام خط‌مشی از یک طرف به معنای نبود تضاد و تناقض میان خط‌مشی‌ها و از طرف دیگر به معنای حصول هم‌افزایی میان خط‌مشی‌ها است.

سازگاری + هم‌افزایی + هماهنگی = انسجام

انسجام منفی (بی انسجامی)؛ خط‌مشی‌های دیگر به عمد یا تصادفی به خط‌مشی توسعه آسیب وارد می‌کنند.

انسجام مثبت؛ به معنای پشتیبانی و حمایت از خط‌مشی توسعه توسط خط‌مشی‌های دیگر است.

۴ نوع کلی انسجام؛

انسجام خط‌مشی نوع ۱؛ سازگاری درونی خط‌مشی

انسجام خطمشی نوع ۲؛ انسجام تمامی خطمشی‌های دولت

انسجام خطمشی نوع ۳؛ هماهنگی میان خطمشی‌های سازمان‌ها

انسجام خطمشی نوع ۴؛ همسویی خطمشی‌های دولت‌ها

تست؛ هماهنگی میان خطمشی سازمان‌ها و سازگاری درونی خطمشی به ترتیب جزء کدام نوع از انسجام خطمشی محسوب می‌شوند؟

(۱) نوع ۱ - نوع ۳

(۲) نوع ۴ - نوع ۲

(۳) نوع ۲ - نوع ۴

(۴) نوع ۳ - نوع ۱

خطمشی پژوهی چیست؟

استفاده از پژوهش در امر سیاست که به موجب آن پژوهش‌ها کاربردی شده و ارتباط بین رشته‌های آکادمیک و بخش‌های دولتی خطمشی‌گذاری گسترش می‌یابد.

پیشنهادیه خطمشی

پیشنهادیه خط مشی عبارت است از نوعی ابلاغیه و یادداشت کوتاهی از یک مسئله و خط مشی که به طور ساده نوشته شده و برای بعضی از گروه‌هایی که در تصمیم‌گیری قدرت دارند، ارائه می‌شود. پیشنهادیه‌ها به منظور آگاهی دادن و مطلع کردن تصمیم‌گیرندگان در مورد مسئله‌هایی است که آنها مسئولشان هستند. در این پیشنهادیه اطلاعات پیچیده به یک سند ساختاریافته، خوب، کوتاه و چکیده تبدیل می‌شود.

پیشنهادیه خط مشی می‌تواند ساختار مستقیم یا غیر مستقیم داشته باشد؛

در ساختار مستقیم مسئله مطرح می‌شود و به وسیله مهمترین اطلاعات پیشنهاد دنبال می‌شود و تحلیل بعد از پیشنهاد مطرح می‌شود. در این قسمت از سند پیشینه و عوامل در نظر گرفته شده در موفقیت راه‌حل‌ها تحلیل گزینه‌ها و همه اطلاعات دیگری که در موفقیت پیشنهادها در نظر گرفته شده‌اند، تحت پوشش قرار می‌گیرد. این ساختار به خواننده اجازه می‌دهد تا در ابتدا به مهمترین اطلاعات برسد و سپس تحلیل را بخواند تا ببیند چگونه پیشنهادها می‌توانند به موفقیت برسند. یک ساختار غیرمستقیم، رویکرد علمی سنتی را برای بررسی دنبال می‌کند و بعد از آن تحلیل و سپس پیشنهاد مطرح می‌شود. در این ساختار خواننده مانند نویسنده مراحل یکسانی را دنبال می‌کند. این ساختار خیلی کم در اسناد خط مشی به کار گرفته می‌شود.

ارائه پیشنهادیه خط‌مشی توسط چه کسانی صورت می‌گیرد؛

۱. دولت؛ وزارتخانه‌ها - پژوهشکده‌های مجلس - دانشگاه‌ها و نهادهای علمی
۲. جامعه مدنی؛ کانون‌های تفکر - نهادهای دانشگاهی و پژوهشی غیردولتی و ...
۳. بخش خصوصی؛ مراکز تحقیقاتی خصوصی - اتاق‌های بازرگانی و ...

تست؛ پیشنهادیه خط‌مشی توسط تمام عوامل زیر صورت می‌گیرد، بجز؟

- (۱) دولت
- (۲) تعاونی‌ها
- (۳) بخش خصوصی
- (۴) جامعه مدنی

تست؛ در کدام یک از موضوعات خط‌مشی اطلاعات پیچیده به یک سند ساختاریافته، خوب، کوتاه و چکیده تبدیل می‌شود؟

- (۱) طرح خط‌مشی
- (۲) پژوهش خط‌مشی
- (۳) پیشنهادیه خط‌مشی
- (۴) شفافیت در خط‌مشی

تست؛ در کدام ساختار پیشنهاد خطمشی ابتدا مسأله و بعد پیشنهاد و در نهایت تحلیل مطرح می-
شود؟

(۱) غیرمستقیم

(۲) مستقیم

(۳) ترکیبی

(۴) موازی

Dr. Keshavarz